

יערית ברנן	ענת סער	חגי ח. שבתאי
יונתן פרג'ון	לירון רז	אריה שפירא
נרית תורן	אוסנת קולודני-חיים	דן גינר
סמדר גל	ענבל זוסמן	גלי פלד
רויטל פולד	שמרית גיגי	אלון וילנר
יעל שפירא	יואב אינגבר	אופיר לוי
	משה עוזיאל	שרית ויור

חגי שבתאי, שפירא | עורכי דין

בית תנועת המושבים רחוב לאונרדו דה וינצ'י 19 תל אביב 6473318
ט | 03-5259050 | פ | 03-5259051 | www.hs-law.org | info@hs-law.org

15.2.2026

שימושים לתועלות הציבור בקרקע חקלאית

חוזר 04/2026

נוהל עבודה חדש פורסם לפני מספר שבועות על ידי הממונה על ביצוע חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים), התשכ"ז – 1967 (להלן: "החוק") מר אלעד חבשוש, וכותרתו: "נוהל עבודה – מתן היתר לשימוש חורג בקרקע חקלאית לתועלות ציבוריות" (להלן: "נוהל עבודה").

מדובר ב"פיילוט" חשוב ומעניין המתייחס לארבע סוגי יוזמות אשר פעלו עד היום ללא מסגרת נורמטיבית ברורה בקשר לפעילותן בקרקע חקלאית:

- א. הקמת מתקנים ייעודיים להצלת בעלי חיים שעיקרם חיות משק, שננטשו או עברו התעללות.
- ב. הקמת חוות חקלאיות כחלק ממסגרות חינוכיות לנוער בסיכון.
- ג. הקמת חוות חקלאיות המעניקות טיפול וריפוי בעיסוק באמצעות עבודה חקלאית לאנשים המתמודדים עם תסמינים פוסט טראומטיים, סימני מצוקה ודחק, כגון: הלומי קרב, נפגעי טראומה וכדומה.
- ד. הקמת חוות חקלאיות לאנשים עם מוגבלות כמוגדר בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח – 1998.

כעת מסדיר נוהל העבודה מסלול ייעודי, סדור ואחיד ליוזמות אלה, כך שיוזמות אשר עומדות בקריטריונים ובתנאים המפורטים בנוהל העבודה יוכלו לפעול בקרקע חקלאית.

באופן זה מכיר משרד החקלאות וביטחון המזון בחשיבות הקרקע החקלאית לא רק לשם הפקת תוצרת חקלאית אלא גם לשם מימוש מטרות ציבוריות נוספות אשר לצורך פעילותן נדרש שימוש בקרקע חקלאית - לריפוי, שיקום והצלה של אנשים ובעלי חיים בעצם קיום פעילות חקלאית. כידוע וכפי שמציין נוהל העבודה, בשנים האחרונות וביתר שאת עת פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", עלה הצורך לאפשר פעילויות אלה אשר נותנות מענה לצרכים ציבוריים, לאוכלוסיות מגוונות ולבעלי צרכים מיוחדים.

להלן בתמצית הקריטריונים והתנאים שקובע נוהל העבודה:

אשר ליוזמה נשוא סעיף א' לעיל - הקמת מתקנים ייעודיים להצלת בעלי חיים שעיקרם חיות משק, שננטשו או עברו התעללות – נוהל העבודה קובע באופן מפורש שלא נדרש היתר לשימוש חורג מאת הממונה על ביצוע החוק.

מאידך, אשר ליוזמות נשוא סעיפים ב' – ד' לעיל – הקמת חוות חקלאיות כחלק ממסגרות חינוכיות לנוער בסיכון, למתמודדים עם תסמינים פוסט טראומטיים, סימני מצוקה ודחק ולאנשים עם מוגבלות (להלן: "חוות חקלאיות") – נוהל העבודה קובע כי נדרש לקבל היתר לשימוש חורג מאת הממונה על ביצוע החוק.

לבקשה למתן היתר לשימוש חורג לחוות החקלאיות יש לצרף, בנוסף לתנאים המפורטים בנוהל העבודה הראשי של חוק ההתיישבות, את המסמכים הבאים:

- א. אישור ניהול תקין ותקנון עדכני של התאגיד המפעיל את החווה החקלאית שהינו עמותה או חברה לתועלת הציבור או מוסד ללא כוונת רווח מטעם משרד המשפטים.
- ב. אישור ממזכיר האגודה השיתופית החקלאית - לפיו אחד מחברי ועד התאגיד המפעיל את החווה החקלאית הינו חבר האגודה השיתופית של היישוב בו מבוקשת הפעילות.
- ג. הסכם של התאגיד המפעיל עם האגודה החקלאית של היישוב - בדבר הפעלת החווה ומתן זכות השימוש בקרקע.
- ד. פרוטוקול אסיפת האגודה החקלאית - בדבר אישור ההסכמה להפעלת החווה החקלאית.
- ה. במקרה שקיימים מבנים חקלאיים בשטח המיזם - יש להציג היתרי בנייה מאושרים כדין, ככל שאין היתרי בניה קיימים נדרש להמציא אסמכתאות בדבר תהליכי הסדרה סטוטורית. ככל שהליכי ההסדרה לא יבשילו למתן היתר בניה ההיתר לשימוש חורג יבוטל.
- ו. התחייבות של התאגיד המפעיל ושל אגודת היישוב – לפיה הקמת המבנים החקלאיים אינה מהווה הפרה של הוראות כל דין ואינה מהווה הכנה לפיתוח עתידי לא חוקי וכי אין בפעילות זו כל כוונה לחרוג מעבר למטרה המאושרת או לכל שימוש אחר.
- ז. אישור התקשרות או הכרה של משרד ממשלתי לגבי נחיצות הפעילות – מסמך זה מומלץ אך אינו חובה.

בנוסף, נוהל העבודה קובע כי החוות החקלאיות יפעלו תחת המגבלות כדלקמן:

- א. היתר יינתן לתקופה של עד 5 שנים, כאשר בתום התקופה ניתן יהיה להגיש בקשה חדשה אשר תיבחן בהתאם לכללים שיהיו נהוגים באותה עת.
- ב. היקף שטח הפעילות החקלאית יהיה בהיקף של עד 40 דונם בלבד. לא תאושר בקשה מעבר להיקפים המפורטים לעיל, למעט בנסיבות מיוחדות אחרות שייבחנו על ידי הממונה על החוק.
- ג. בשטח החווה ניתן יהיה לקיים סיורים וביקורים לציבור הרחב ללא תשלום. כן יותרו תרומות למימון פעילות התאגיד / הפעילות וקיומה בלבד.
- ד. חל איסור על קיום אירועים בעלי אופי מסחרי בשטח החוות החקלאיות, ובכלל זה הופעות, סדנאות וכיוצא באלה אשר אינם מהווים חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת של החווה או מהיעוד השיקומי / ציבורי שלשמו הוקמה.
- ה. לא תותר השכרת משנה ולא תותר גביית דמי שימוש מהתאגיד המפעיל. כן מותרת גביית תשלום בגין שירותים אמיתיים של תחזוקה או ניהול, ובלבד שאינם מהווים תחליף סמוי לדמי שימוש בקרקע.

טרם סיום יצוין:

- א. הנוהל מופעל כ"פיילוט", וייבחן מחדש ככל ויידרש.
- ב. משרד החקלאות וביטחון המזון שומר לעצמו את הזכות לבחון כל בקשה לגופה, וכן להוסיף תנאים או מסמכים בהתאם לצורך ובהתאם להחלטות הגורמים המקצועיים.
- ג. אין בנוהל העבודה כדי לגרוע מהצורך בהסדרה בהתאם לכללי משרדים או רשויות אחרים (כגון: רשות מקרקעי ישראל, רשויות התכנון וכיוצ"ב).
- ד. זהו אינו מסלול עוקף להסבת קרקע חקלאית לפעילות עסקית: הנוהל אוסר השכרת משנה ופעילות מסחרית שאינה חלק אינטגרלי מהפעילות הציבורית.

לסיכום, מדובר בנוהל משמעותי אשר מעניק ודאות משפטית לאגודות שיתופיות ולגופים המעוניינים להפעיל יוזמות מהסוג המתואר במסמך זה, תוך שמירה על ייעוד הקרקע החקלאית.

לקוחותינו מוזמנים להתייעץ בכל הקשור לנוהל.

הנוהל חל מעת מועד פרסומו - 12/11/2025.

**עו"ד ענת סער, שותפה, עוסקת בתחום חוק ההתיישבות החקלאית במשרד.
**האמור בחוזר אינו בגדר חוות דעת משפטית אלא מידע כללי שאינו מהווה ייעוץ משפטי מכל סוג שהוא.